

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ДОЗВІЛЛЕВО-РОЗВАЖАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МІСТА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проведено ретроспективний аналіз формування системи дозвіллево-розважальних закладів міста з метою виявлення її функцій та методів організації.

Ключові слова: ретроспективний аналіз, дозвілля, система дозвіллево-розважальних закладів.

Abstract

A retrospective analysis of the formation of the leisure and entertaining institutions of the city was conducted to identify its functions and methods of organization.

Key words: retrospective analysis, leisure, entertainment and entertainment system.

Вступ

Система дозвіллево-розважальних закладів є елементом системи громадського обслуговування населення, яка призначена для забезпечення дозвіллевої діяльності населення. Вона спрямована на відтворення та розвиток особистості, групи, соціальної спільноти і відбувається відповідно до культурних потреб, інтересів, запитів населення у вільний від роботи час.

Сьогодні все більшого значення набуває можливість використання вільного часу, яке за останні десятиліття значно збільшилося в своїй кількості, в першу чергу за рахунок зменшення робочого часу, а також за рахунок зростання рівня життя. Згідно із статистичними даними сьогодні вільний час займає майже третину часу доби українців.

Проте зростання вільного часу не означає автоматичного збільшення обсягу та покращенню дозвілля. У сфері дозвілля також відбулися неабиякі зміни. Змінилася сама система пріоритетів, деякі види занять помітно втратили значущість, інші набули неабиякого поширення. У відповідності з цими процесами, виникає потреба у зміні принципів організації системи дозвіллево-розважальних закладів. Для цього необхідно виявити фактори впливу на систему за допомогою ретроспективного аналізу її формування.

Основна частина

Із стародавніх часів існували місця офіційного проведення дозвілля - священні й обрядові. Причому обряди, пов'язані саме з молоддю, займали значне місце. Уже в античній Греції з'явилися театри, стадіони, гімназії, бібліотеки, храми. А римська культура подарувала світу перші багатофункціональні центри, які включали приміщення для масажу і бань, басейнів, спортивних арен, бібліотек, садів, кімнат ділових зустрічей, лоджій для диспутів. У середні віки розмаїтість об'єктів дозвіллевої діяльності пояснюється розшаруванням суспільства.

У період капіталізму знову з'являються загальнодоступні дозвіллеві споруди - театр, виставочна галерея, парки.

У середині ХІХ ст. відбувається розвиток видовишно-розважальних форм - кіно, вар'єте, луна-парк (індустрія розваг), де молодіжний характер розваг (через специфіку його вікових особливостей) відіграє головну роль.

Початок ХХ ст. характеризується бурхливими політичними і соціальними змінами. У цих умовах відокремлюються поняття молодіжної політики, молодіжної культури, молодіжного

дозвілля. Слідом за багатофункціональними дозвіллевыми комплексами створюються комплекси окремо для молоді.

У 20-30-ті роки, поряд з ідеями створення Палаців і Будинків культури, розробляються проекти Будинків юного пролетаря, Палаців молоді. Висунуті ідеї забігають далеко вперед, не завжди маючи засоби на здійснення. Однак на початку ХХ ст. не були втілені в життя наявні проекти будинків молоді - у 1925 р. основною формою роботи з молоддю затверджуються юнацькі секції при будинках і палацах культури загального типу.

Лише в 50-60-ті роки відбувається повернення до цієї проблеми. Намічається перехід від проектування окремих будинків до проектування культурних центрів. І спостерігається спеціалізація установ культури за видами і контингентом обслуговування.

Починаючи з 60-х років, відповідаючи на вимоги часу, поряд практичними ведуться теоретичні розробки багатофункціональних центрів, універсальних дозвіллевих центрів, молодіжних творчих центрів. За кордоном схожі соціальні процеси приводять до появи багатофункціональних культурних центрів і постановки проблеми організації молодіжного дозвілля.

У Франції будівництво будинків молоді почалося після Другої світової війни: у кожному місті, сільському населеному пункті, районі будувалися установи клубного типу - вогнища культури молоді Франції. Їхнім завданням було об'єднати, налагодити контакти між людьми різного походження, різних професій. Інший елемент молодіжного дозвілля у Франції - будинки культури.

У Японії - молодіжні центри, як правило, були винесені за межі міста (молодіжний комплекс у префектурі Сіга, молодіжний центр на острові Окінава). Вони вирішували проблему розважального відпочинку. У межах міста центри виконують ще й просвітні, навчальні функції (суспільний центр і будинок молоді в м. Тітібу).

У багатьох містах США, Канади, Великої Британії та інших країн молодіжні центри розташовуються при університетських комплексах.

В Україні у другій половині ХХ ст. формування системи дозвіллево-розважальних закладів відбувалося за ступінчастою схемою обслуговування населення, що відзначалося ефективність її функціонування завдяки чіткому функціональному зонуванню міста. Основними видами розваг, які були найбільш популярними серед населення були театри, музеї, бібліотеки, демонстратори фільмів, клубні заклади.

У кінці ХХ ст. та на початку ХХІ ст. у соціальному й культурному просторі України відбулися радикальні зміни, що обумовили появу нових культурних зразків, стилей життя та дозвіллевих практик. Цей процес призвів до зменшення кількості існуючих культурно-розважальних закладів та появи нових (розважальні центри, торгово-розважальні центри).

Зведені результати дослідження приведені в табл. 1.

Таблиця 1 – Ретроспективний аналіз формування системи дозвіллево-розважальних закладів

Період	Країна	Особливості	Дозвіллево-розважальні заклади
Стародавні часи	-	Початок дозвіллевої діяльності	<i>Священні і обрядові місця</i>
Античні часи	Греція	Культурний розвиток, що призвів до появи перших дозвіллевих закладів	<i>Театри, стадіони, гімназії, бібліотеки, храми</i>
	Рим	Поява перших багатофункціональних центрів	<i>Центри дозвілля, які включали приміщення для масажу і бань, басейнів, спортивних арен, бібліотек, садів, кімнат ділових зустрічей, лоджій для диспутів</i>
Середні віки	-	Розшарування суспільства, що призвело різноманіттю дозвіллевих закладів, а розвиток освіти - появи перших університетських містечок	<i>палаці і замські резиденції феодалів (бали, турніри, бенкети); прості цехи ремісників, які виконують роль первинних клубних осередків; монастирі, що включали безліч функцій, собори, зали для зборів, трапезні, бібліотеки, готелі, школи, сільськогосподарські угіддя, мальовничі і скульптурні майстерні; університетські містечка, улаштовані за принципом монастирів, вони містили каплицю, залу, ворота -ведучі ланки в структурі коледжу</i>
Капіталізм	-	Поява загальнодоступних дозвіллевих	<i>Театри, виставкові галереї, парки, клуби</i>

		закладів, поява перших клубних закладів	
Середина XIX ст.	-	Розвиток видовищно-розважальних форм дозвілля, що носять молодіжний характер	<i>Кіно, вар'єте, луна-парк</i>
Початок XX ст.	-	Відокремлення поняття «молодіжне дозвілля»	<i>Юнацькі секції при будинках і палацах культури загального типу</i>
50-60 рр. XX ст.		Перехід від проектування окремих будинків до проектування культурних центрів, спостерігається спеціалізація установ культури за видами і контингентом обслуговування	<i>Будинки юного пролетаря, Палаці молоді</i>
70-80 рр. XX ст.	Україна	Поява багатофункціональних культурних центрів	<i>Централізовані молодіжні клуби, молодіжні секції при будинках культури і навчальних закладах, будинки піонерів, будинки науки і техніки для школярів, спортивні зали, комплекси і зони відпочинку</i>
	Франція		<i>будинки молоді, будинки культури (не були рядовим елементом соціального оснащення міста, але вищим ступенем різних суспільно-виховних установ, що організують і координують культурну діяльність свого району)</i>
	Японія		<i>молодіжні центри (винесені за межі міста - вирішували проблему розважального відпочинку, у межах міста центри виконують ще й просвітні, навчальні функції)</i>
	США		<i>молодіжні центри розташовуються при університетських комплексах</i>
Кінець XX – початок XXI ст.	-	Поява розважальних комплексів	<i>Розважальні центри у системі торгівельних зон, парки розваг, рекреаційно-розважальні та спортивно-розважальні заклади, розважально-відпочинкові комплекси, спеціалізовані розважальні центри</i>

Висновки

Отже, на характер організації системи дозвіллево-розважальних закладів впливають такі чинники, як демографічні, психологічні, соціально-групові, рівень доходів населення, рівень розвитку індустрії дозвілля, спосіб життя населення, наявність вільного часу, культурний рівень населення, рівень інформованості населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бочелюк В.Й. Дозвіллезнавство \ Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. // Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 208 с.
2. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах \ Петрова І.В. // Навчальний посібник. - К.: Кондор, 2005. - 408 с.
3. Петрова І. В. Індустрія дозвілля у контексті сучасних культурних трансформацій / І. В. Петрова // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. - 2014. - № 1. - С. 28-34. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2014_1_7

Швець Віталій Вікторович – к.т.н., доцент, доцент кафедри будівництва, міського господарства і архітектури, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Галіброда Вікторія Василівна – інженер кафедри системного аналізу, комп'ютерного моніторингу та інженерної графіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця; e-mail: galibrodavika@gmail.com

Vitaliy Shvets – Ph. D., assistant professor of the Department of Construction, Municipal Economy and Architecture Vinnitsa National Technical University, Vinnitsya.

Victoria Galibroda - Engineer of the Department of System Analysis, Computer Monitoring and Engineering Graphics, Vinnitsya National Technical University, Vinnitsya; e-mail: galibrodavika@gmail.com